

Dret Europeu del Mercat Interior (Lliure Circulació)

Codi: 102260

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500786 Dret	OT	4	1

Professor/a de contacte

Nom: Marta Pons De Vall Alomar

Correu electrònic: marta.ponsdevall@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu accedir-hi des d'aquest [enllaç](#). Per consultar l'idioma us caldrà introduir el CODI de l'assignatura. Tingueu en compte que la informació és provisional fins a 30 de novembre de 2023.

Equip docent

Marta Pons De Vall Alomar

Prerequisits

No hi ha prerequisits específics. En aquesta assignatura hi haurà un grup únic de classe. Com ja s'ha indicat a l'apartat de dades bàsiques, la docència s'impartirà en anglès, sense perjudici de la possibilitat de que l'alumnat pugui intervenir i realitzar les proves i examens també en català o castellà. Durant el curs 2022/2023 la persona responsable de la docència i avaluació d'aquesta assignatura serà la professora Marta Pons de Vall Alomar.

Les classes començaran la setmana del 12 de setembre.

Objectius

- Oferir una visió bàsica i de conjunt dels principis i marc normatiu principal del mercat interior de la Unió Europea, conformat per les anomenades "quatre llibertats" de circulació (persones, mercaderies, serveis i capitals) i per les normes de la UE de protecció de la competència en el mercat. La major part del curs es dedicarà a l'anàlisi de les quatre llibertats de circulació.
- Permetre identificar l'incidència dels principis de la Unió Europea relatius al mercat interior en les legislacions dels seus Estats membres; identificació dels límits que, en aquest àmbit, el dret de la Unió imposa als ordenaments jurídics dels Estats membres.
- Familiarització amb els criteris que utilitza la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la UE per a resoldre els possibles conflictes entre els drets de lliure circulació (de persones, mercaderies, serveis i capitals) i altres objectius d'interès públic.

- Assolir un nivell de coneixement bàsic de les matèries tractades, que faciliti posteriors estudis més especialitzats, per exemple en el marc de l'elaboració d'un TFG o d'ensenyaments de postgrau.

Competències

- Argumentar i fonamentar l'aplicació de les normes jurídiques.
- Buscar, interpretar i aplicar normes jurídiques, argumentant cada un d'aquests assumptes.
- Demostrar que es comprèn el caràcter unitari de l'ordenament jurídic i la necessària visió interdisciplinària dels problemes jurídics.
- Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
- Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
- Identificar els conflictes d'interessos subjacents en litigis i casos reals.
- Identificar, conèixer i aplicar els principis bàsics i generals de l'ordenament jurídic.
- Identificar, valorar i posar en pràctica els canvis en la jurisprudència.
- Incorporar els mecanismes necessaris per conèixer, valorar i aplicar les reformes legislatives així com per seguir els canvis que es produeixen en una determinada matèria.
- Integrar la importància del dret com a sistema regulador de les relacions socials.
- Memoritzar i utilitzar la terminologia jurídica.
- Presentar informació de manera adequada en funció del tipus de públic.
- Reconèixer i resoldre problemes.
- Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
- Utilitzar els principis i els valors constitucionals com a eina de treball en la interpretació de l'ordenament jurídic.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar una visió interdisciplinària i integrada dels problemes jurídics en l'entorn internacional.
2. Buscar, interpretar i aplicar les normes jurídiques pròpies del dret internacional públic, del dret internacional privat i del dret de la Unió Europea.
3. Construir un raonament o discurs jurídic en l'àmbit del dret internacional públic, del dret internacional privat i del dret de la Unió Europea.
4. Demostrar un raonament reflexiu i crític: anàlisi, síntesi, conclusions.
5. Gestionar recursos bibliogràfics i documentals: bases de dades, navegació, etc.
6. Identificar i conèixer els continguts bàsics de cada una de les especialitats indicades.
7. Identificar i valorar els canvis i l'evolució de la jurisprudència en un context de pluralitat d'ordenaments.
8. Integrar la importància del dret com a sistema regulador de les relacions socials, i contextualització del fenomen jurídic a l'entorn internacional.
9. Memoritzar i utilitzar la terminologia pròpia del dret internacional públic, del dret internacional privat i del dret de la Unió Europea.
10. Presentar informació de manera adequada en funció del tipus de públic.
11. Reconèixer i resoldre problemes.
12. Ser capaç d'aprendre de manera autònoma i tenir un esperit emprenedor.
13. Utilitzar els valors constitucionals com a criteri d'interpretació i resolució de conflictes, especialment en cas que es produeixi una contradicció entre els principis fonamentals dels diferents sistemes jurídics.
14. Valorar els canvis i les reformes legislatives en un context de pluralitat d'ordenaments.
15. Valorar els conflictes d'interessos subjacents en les qüestions legals que es plantegen en un entorn internacional.

Continguts

Resum bàsic del contingut del curs:

Tema 1: Introducció: integració econòmica. Formes d'integració econòmica. Les competències de la Unió Europea. El paper del Tribunal de Justícia de la UE i dels tribunals estatals. Qüestions prejudicials.

PART I: LES LLIBERTATS DE CIRCULACIÓ

Introducció a la lliure circulació de mercaderies.

Tema 2: La lliure circulació de mercaderies (I)

- Qüestions generals. El concepte de mercaderia.
- Prohibició dels drets de duana i les exaccions d'efecte equivalent (arts. 28 i 30 TFUE).
- Els tributs discriminatoris i els tributs protectors de la producció nacional (art.110 TFUE). Discriminació directa i indirecta. Els tributs protectors.
- Els remeis als obstacles fiscals contraris al dret de la UE. Devolució de les quantitats indegudes i indemnització.

Tema 3: La lliure circulació de mercaderies (II)

Barreres no fiscals. Articles 34 a 36 del TFUE: prohibició de "restriccions quantitatives" i "mesures d'efecte equivalent" (d'ara endavant, MEE). Possible justificació.

- La prohibició de restriccions quantitatives i de mesures de efecte equivalent (MEE).
- Condicions per a l'existència d'una mesura restrictiva en el sentit de l'art. 34 TFUE.

La sentència Comissió contra Itàlia (10-2-2009) i el criteri basat en la restricció d'accés al mercat d'un Estat membre. Possibles mesures restrictives: A) mesures l'objecte o efecte de les quals sigui tractar menys favorablement els productes procedents d'altres Estats membres; B) absència d'harmonització, les mesures relatives als requisits que han de complir els productes, encara que aquestes mesures s'apliquin tant als productes importats com als nacionals; C) qualsevol altra mesura que dificulti l'accés d'un producte procedent d'un Estat membre al mercat d'un altre Estat membre. Problema específic: jurisprudència "Keck/Mithouard".

- Les mesures específicament aplicables a les exportacions: l'art. 35 TFUE.
- Possible justificació d'una mesura d'efecte equivalent: A) "requisits obligatoris" o raons d'interès públic ("Jurisprudència Cassis de Dijon", 20-2-1979). Les condicions relatives a la no discriminació, necessitat i proporcionalitat de la mesura. La doctrina del "reconeixement mutu" de les normes nacionals equivalents al nivell de protecció de l'interès general de què es tracti. C) Excepcions previstes en l'article 36 del TFUE: supòsits i condicions d'aplicació.
- Altres instruments.

Tema 4 : La lliure circulació de persones

Introducció i aspectes generals: àmbit personal de les disposicions sobre lliure circulació de persones, distinció de les diferents categories consagrades en els Tractats i disposicions legals principals. Ampliació de l'àmbit d'aplicació de les normes de lliure circulació a les persones que no desenvolupin una activitat econòmica. El principi de no discriminació entre els nacionals dels Estats membres

- Règim d'entrada i residència a Espanya dels nacionals dels altres Estats membres de la UE, de ciutadans d'Estats part de l'Espai Econòmic Europeu o suïssos. Règim aplicable als familiars de les persones anteriorment esmentades.
- Lliure circulació de treballadors: concepte de "treballador" en el sentit de l'art. 45 TFUE. Condicions per a l'aplicació de les disposicions del TFUE sobre la lliure circulació de treballadors. Reglament 492/2011, de 5-4-2011, sobre la lliure circulació de treballadors. Directiva 2014/54, de 16-4-2014, sobre mesures per facilitar l'exercici dels drets conferits per la lliure circulació de treballadors. Els drets conferits als treballadors: residència i igualtat de tracte amb els nacionals de l'Estat membre d'acollida.

La ciutadania de la Unió Europea. Directiva 2004/38. Drets reconeguts als ciutadans de la Unió. Referència als drets dels familiars no nacionals d'EM en matèria de residència i assistència social (igualtat de tracte).

L'accés dels nacionals d'un Estat membre a llocs de l'administració d'altres Estats membres.

Limitacions i excepcions justificades per raons d'ordre públic, seguretat pública o salut pública.

Tema 5: El dret d'establiment i la lliure prestació de serveis

- Aspectes generals. Concepte de lliure prestació de serveis i de llibertat d'establiment. Els drets conferits s'ont a aquestes llibertats. El dret a traslladar la plantilla (posted workers)

Distinció entre llibertat d'establiment i llibertat de prestació de serveis. Activitats relacionades amb aquestes dues llibertats. Activitats excloses: interpretació de l'exclusió d'activitats relacionades amb l'exercici de la potestat oficial. Beneficiaris d'aquests drets: especial consideració de les empreses i altres persones jurídiques. Establiment principal i secundari. Aplicació de les disposicions del TFUE sobre establiment i serveis en casos purament interns: les resolucions de 15-11-2016 (assumpte C-168/15) i 8-12-2016 (assumptes C532/15 i C-538/15).

Evolució històrica d'ambdues llibertats: des de la prohibició de mesures discriminatòries fins a la prohibició de mesures injustificades, encara que siguin indistintament aplicables. Directiva 2006/123, relativa als serveis en el mercat interior.

- Restriccions als drets d'establiment i prestació de serveis.

Possible justificació de mesures restrictives per raó d'interès general i introducció de la norma de "reconeixement mutu" en l'àmbit de l'establiment i els serveis. Limitacions expressament previstes en el TFUE: polítiques públiques, seguretat pública o salut pública.

Una qüestió específica: el desplaçament temporal de treballadors en el context d'una prestació internacional de serveis per part de l'empresari.

- Supòsits específics. La prestació de serveis i la llibertat d'establiment dels advocats.

PART II: EL DRET DE LA COMPETÈNCIA DE LA UNIÓ EUROPEA

Tema 6: Introducció i conceptes fonamentals

- Objectius i destinataris del dret europeu de la competència.

- Conceptes d'empresa i de mercat de referència.

- Àmbit d'aplicació territorial del dret europeu de la competència. Relacions entre el dret europeu de la competència i els drets dels Estats membres.

Tema 7: Conductes de les que s'ocupa el dret de la competència

- Conductes prohibides:

a) els acords entre empreses que restringeixin o distorsionin la competència. El règim d'exempcions. El Reglament 2022/720 sobre acords verticals.

b) l'abús de posició dominant.

- Conductes sotmeses a control: a) el control de les operacions de concentració. El Reglament 139/2004.

Metodologia

Les classes teòriques es basen en l'exposició general per part del professorat dels temes del programa.

La part de treball a l'aula es dedicarà fonamentalment a analitzar casos de la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea i a resoldre casos pràctics. També es considerarà treball d'aula el temps dedicat als comentaris i preguntes per part de l'alumnat.

El *modus operandi* dels casos pràctics serà el següent: el professorat plantejarà un cas, que l'alumnat haurà de resoldre per escrit, a l'aula, durant un temps aproximat d'una hora i mitja. Després de lliurar les respostes escrites, s'obrirà un debat oral entre els i les estudiants i amb el professorat en el que es discutirà sobre el cas i els criteris per a resoldre'l.

Les comunicacions que el professorat adreça a l'alumnat i, en particular, les de major importància, com per exemple la publicació de notes o avisos, es faran a través del espai del campus virtual corresponent a aquesta assignatura, que per tant haurà de ser regularment consultat.

Es fa constar que aquest curs s'impartirà per la professora Marta Pons de Vall.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Docència teòrica.	25	1	6, 7, 8, 9, 13, 14, 15
Treball en aula (discussió i resolució de pràctiques, comentaris i preguntes)	20	0,8	1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15
Tipus: Autònomes			
Avaluació	5	0,2	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 15
Cerca, lectura i estudi de bibliografia, texts legals i jurisprudència.	90	3,6	6, 7, 8, 9, 11, 14, 15

Avaluació

D'acord amb el sistema habitual, les qualificacions aniran del 0 al 10, havent-se d'obtenir una nota mitjana de com a mínim 5 per a superar l'assignatura.

1) Avaluació:

Es preveuen tres activitats avaluable:

1) Cas pràctic de final de curs: 40 % de la qualificació de l'assignatura. La prova es realitzarà el 12 de desembre de 2023.

2) Examen final: resposta a dues preguntes de caràcter teòric (50 % de la qualificació de l'assignatura).

3) Participació a classe, fonamentalment a través de la resolució per escrit de casos pràctics i les posteriors intervencions orals (10 % de la qualificació de l'assignatura). Més que el resultats assolits, en aquest apartat es valorarà fonamentalment la participació a les activitats de pràctiques.

Les activitats 1) i 3) es faran durant el curs. La data del cas pràctic mencionat a l'apartat 1) s'anunciarà al campus virtual durant els primers dies del curs. L'activitat 2) es farà en la data d'examen prevista per la Facultat de Dret.

Per a superar l'assignatura és necessari obtenir una nota mitjana mínima de 5 punts sobre 10.

Avaluació única

En casos justificats, l'alumnat podrà sol·licitar la realització d'avaluació única. Aquesta consistirà en tres proves amb el següent format:

- i) Examen teòric escrit de dues preguntes a desenvolupar (50%)
- ii) Resolució de cas pràctic escrit (30%)
- iii) Exposició oral de la resolució del cas pràctic, que podrà incloure preguntes addicionals (20%)

Reavaluació:

Qui no hagi superat l'avaluació podrà optar a la reavaluació. Per a poder presentar-se a la reavaluació, és necessari haver fet com a mínim una de les activitats de participació a classe (apartat 3 anterior) i haver-se presentat, en la fase d'avaluació ordinària, o bé al cas pràctic de final de curs, o bé a l'examen final, o bé a ambdues proves. L'alumnat que, en la fase d'avaluació ordinària, s'hagi presentat al cas pràctic de final de curs i a l'examen final i hagi superat l'assignatura, no podrà presentar-se a la reavaluació per a intentar millorar la nota. La prova de reavaluació consistirà en la realització d'un examen que inclourà els següents elements: dues preguntes de tipus teòric i la resolució d'un cas pràctic. Cadascuna de les preguntes teòriques suposarà un 25 % de la qualificació. El 50 % restant correspondrà al cas pràctic. L'alumnat disposarà d'un temps màxim d'una hora per a la parte teòrica de l'examen, i d'una altra hora per a la part pràctica.

La prova de reavaluació es farà en la data prevista per la Facultat de Dret.

Per a superar l'assignatura en el context de la reavaluació igualment es requerirà una nota mitjana mínima de 5 punts sobre 10.

En aplicació de la normativa acadèmica corresponent, hi haurà la possibilitat de revisió d'examen, tant a l'avaluació ordinària com a la reavaluació. Quan es publiquin les qualificacions es publicaran també la data, hora i lloc de la revisió. Haurà de transcórrer un temps mínim de 24 hores entre la publicació de les notes i la revisió.

Sens perjudici d'altres possibles responsabilitats disciplinàries, si un o una estudiant copia o intenta copiar en un examen o prova obtindrà una qualificació de 0 en aquesta prova o examen. Igualment es qualificaran amb un 0 les proves o exercicis en els que es detecti plagi, i els seu autor serà objecte d'un advertiment. La reincidència en les conductes anteriors suposarà suspendre l'assignatura amb una qualificació de 0.

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
4 casos pràctics (data 3/10/2023, 17/10/2023, 7/11/2023, 21/11/2023)	20 % (2 punts sobre 10)	6	0,24	1, 2, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15
Cas pràctic de final de curs	20% (2 punts)	1,5	0,06	2, 3, 6, 10

	sobre 10)			
Examen final	50 % (5 punts sobre 10)	1,5	0,06	1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 13, 14, 15
Participació a classe (escrita i oral)	10 % (1 punt sobre 10)	1	0,04	1, 2, 3, 4, 5, 6, 10, 15

Bibliografia

Nota: per a obtenir informació més acurada i actualitzada sobre la bibliografia recomanada, consulteu la versió en anglès (llengua en la que s'impartirà el curs) d'aquesta guia docent.

BIBLIOGRAFIA I RECURSOS D'INTERNET

BIBLIOGRAFIA DE CARÀCTER INTRODUCTORI

Abellán Honrubia, Victoira y Vilà Costa, Blanca (dirs.); Olesti Rayo, Andreu (coord.), *Lecciones de Derecho comunitario europeo*, Barcelona, Ariel, 2012, temas VIII a XI.

BIBLIOGRAFÍA ESPECIALIZADA RECOMANADA

Autors diversos: número monogràfic de la *Revista Aranzadi de Unión Europea* (número 10, d'octubre de 2012) dedicat a la commemoració dels vint anys del mercat interior europeu.

Agència dels Drets Fonamentals de la UE / Consell d'Europa, *Manual de Derecho europeo sobre asilo, fronteras e inmigración*, Oficina de Publicacions Oficials de la UE, Luxemburg, 2014.

Barnard, Catherine, *The Substantive Law of the EU: The Four Freedoms*, Oxford University Press, 5ª ed., 2022.

Beneyto Pérez, José Mª (dir.), Maillo González-Orús, Jerónimo, Becerril Atienza, Brelén (coords.), *Tratado de Derecho y políticas de la Unión Europea (tomo VI: mercado único europeo y unión económica y monetaria)*, Aranzadi, 2014.

Beneyto, José Mª y Maillo, Jerónimo (dirs.), Corti, J., Milla, P. (coords.), *Fostering Growth in Europe: Reinforcing the Internal Market*, Madrid, CEU ediciones, 2014 (disponible a la biblioteca digital de la UAB).

De Grove-Valdeyron, Nathalie, *Droit du marché intérieur européen*, Paris, LGDJ, 5ª ed., 2017.

Direcció General d'Empresa i Indústria, Comissió de la UE, *Libre circulación de mercancías. Guía para la aplicación de las disposiciones del tratado que rigen la libre circulación de mercancías*, Luxemburgo, Oficina de Publicaciones de la Unión Europea, 2010 (s'hi pot accedir a través d'Internet).

Dubois, Louis y Blumann, Claude, *Droit matériel de l'Union Européenne*, Paris, Montchrestien, 7ª ed., 2015.

Fernández Navarrete, Donato, *Fundamentos económicos y políticas de la UE*, Madrid, Delta, 2014.

García Cruces, José Antonio (dir.), *Tratado de Derecho de la competencia y de la publicidad*, tomo I, Valencia, Tirant lo Blanch, 2014.

García Murcia, Joaquín (dir.), *Libertad de circulación y derechos de protección social en la Unión Europea*, Lisboa, Jurvá editorial, 2016.

Grynfolgel, Catherine, *Droit européen de la concurrence*, Paris, LGDJ, 2016.

Gutiérrez Velasco, Íñigo (coord.), *El Tribunal de Justicia de la UE ante el espejo del Derecho social*, Valencia, tirant lo Blanch, 2017 (disponible a la biblioteca digital de la UAB).

Kaupa, Clemens, *The Pluralist Character of the European Economic Constitution*, Hart Publishing, 2016.

López Escudero, Manuel y Martín y Pérez de Nanclares, José (coords.), *Derecho comunitario material*, Madrid, McGraw-Hill, 2000.

Martos García, Juan Jesús, "Las exacciones de efecto equivalente a los derechos de aduana en la Unión europea. Análisis jurisprudencial", *Crónica Tributaria*, núm. 144, 2012, pp. 55-87 (diponible a la biblioteca digital de la UAB).

Oliva, Anne Marie, *Leçons de droit matériel de l'Union Européenne*, Paris, Ellipses, 2013.

Pérez de las Heras, Beatriz, *El mercado interior europeo. Las libertades económicas: mercancías, personas, servicios y capitales*, Universidad de Deusto, 2ª ed., 2008.

Reich, Norbert i altres, *Understanding EU Internal Market Law*, Intersentia, 3ª ed., 2015.

Sánchez, Víctor Mª. (dir.), *Derecho de la Unión Europea*, Barcelona, Huygens, 2010 (temas 6 y 23 a 26).

Signes de Mesa, Juan Ignacio, Fernández Torres, Isabel, Fuentes Naharro, Mónica, *Derecho de la competencia*, Cizur Menor (Navarra), Civitas / Thomson-Reuters, 2013.

Verschueren, Herwig (ed.), *Residence, Employment and Social Rights of Mobile Persons. On How EU Defines Where They Belong*, Intersentia, 2016.

Vogel, Louis, *Droit européen des affaires*, Paris, LGDJ, 2ª ed., 2019.

LLOCS D'INTERNET INTERESSANTS

- Unió Europea:

<http://www.europa.eu/>

- Dret i procediments legislatius de la UE (pàgina EUR-Lex):

eur-lex.europa.eu/homepage.html

- Tribunal de Justícia de la Unió Europea:

<http://curia.europa.eu/>

- Web sobre temes diversos de la UE:

europa.eu/european-union/topics_es.htm

En particular, poden interessar les entrades següents: "Ciudadanía de la UE", "Competencia", "Consumidores" i "Mercado único".

- Xarxa SOLVIT:

<http://ec.europa.eu/solvit/index.htm>

Programari

L'assignatura no exigeix un programari o *software* específic.